

California's Protection & Advocacy System

Հալածանքը և հետապնդումը հաշմանդամություն ունեցող աշակերտների նկատմամբ

Հրապ. #5512.01 – Հոկտեմբեր, 2020թ.

Այս հրապարակումն ամփոփ ներկայացնում է հաշմանդամություն ունեցող աշակերտների նկատմամբ կիրառվող հալածանքն ու հետապնդումը: Հրապարակման մեջ.

- Բացատրվում է հալածանքի ու հետապնդման նշանակությունը
- Բացատրվում են դպրոցական շրջանների՝ հալածանքի ու հետապնդման մասին օրենքով սահմանված պարտավորությունները և
- Ներկայացվում են IEP գործընթացի և այլ ընթացակարգերի միջոցով հալածանքի ու հետապնդման խնդիրը վերացնելու հնարավոր ուղիները:

1. Ի՞նչ է հալածանքը

Հալածանքն անցանկալի վարք է, որի դեպքում մի անձն ավելի մեծ ուժ ունի, քան մյուսը: Ուժերի անհավասարակշռություն կարող է իրականում լինել, կամ կարող է թվալ, որ այդպես է: Անհավասարակշռություն առաջացնող ուժի ձևերի օրինակներ են ֆիզիկական ուժը, որևէ մեկի մասին ինչ-որ անհարմար բան իմանալը կամ հայտնիությունը: Վատաբարո անձը կարող է օգտագործել ուժի այս ձևերը ուրիշներին վերահսկելու կամ վնասելու համար: Անցանկալի վարքը կրկնվում է կամ կարող է կրկնվել:¹ Հալածանքը դրսևորվում է շատ ձևերով, մասնավորապես՝

---

¹ <https://www.stopbullying.gov/bullying/what-is-bullying>

- Հալածանք խոսքի տեսքով, որը ենթադրում է վարկաբեկող խոսքեր ասելը կամ գրելը և կարող է արտահայտվել ծաղրանքի, անձի պիտակավորման կամ սպառնալիքի հնչեցման ձևով
- Ֆիզիկական հալածանք, որն այլ անձի մարմնին կամ իրերին վնաս հասցնելն է և կարող է արտահայտվել հարվածելու, ոտք գցելու, ոտքով հարվածելու, թքելու, հրելու կամ մեկի իրերը վերցնելու և կոտրելու ձևով
- Սոցիալական հալածանք, որը մեկի հեղինակությանը կամ հարաբերություններին վնաս հասցնելն է: Դա կարող է արտահայտվել բամբասանքներ տարածելու, մեկին միտումնավոր անտեսելու, դրամ կամ գույք պահանջելու կամ մեկին վախեցնելու կամ սպառնալու ձևով
- Կիբեռհալածանքը հալածանքի այնպիսի ձև է, որն իրականացվում է բջջային հեռախոսների, համակարգիչների կամ համացանցի միջոցով: Այն կարող է արտահայտվել «մեկի մասին վնասաբեր, ոչ ճիշտ կամ վարկաբեկող բովանդակությունն ուղարկելու, հրապարակելու կամ տարածելու» ձևով:²

Օրենքը տալիս է հետևյալ սահմանումը. հալածանքը մի աշակերտի կողմից մեկ այլ աշակերտին ուղղված բառերը կամ գործողություններն են: Հալածանք լինելու համար տվյալ վարքի արդյունքները կամ հնարավոր արդյունքները հետևյալն են.

- Վախ մարմնին կամ գույքին հասցվող վնասից,
- Բացասական ազդեցություններ ֆիզիկական կամ հոգեկան առողջության վրա,
- Ազդեցություններ դպրոցի առաջադիմության վրա և
- Ազդեցություններ ուսումնառությանը և դպրոցի ծառայություններին մասնակցելու վրա:³

2. Ի՞նչ է հաշմանդամության հետապնդումը

Հաշմանդամության հետապնդում է համարվում

² <https://www.stopbullying.gov/cyberbullying/what-is-it>

³ Cal. Ed. Code Secs. 32261(f), 48900(r)(1).

հաշմանդամության հիմքով աշակերտի նկատմամբ «ահաբեկող կամ վիրավորական պահվածք» դրսևորելը:⁴ Հաշմանդամության հետապնդումը կարող է տեղի ունենալ շատ տարբեր ձևերով: Այն կարող է տեղի ունենալ բառեր հնչեցնելու և անձի պիտակավորման, գրավոր հայտարարությունների կամ ֆիզիկական գործողությունների տեսքով:⁵ Պարտադիր չէ, որ հաշմանդամության հետապնդումն ուղղված լինի որևէ կոնկրետ անձի, տեղի ունենա անընդհատ և միտումնավոր վնաս պատճառի:⁶ Հաշմանդամության հետապնդումը կարող է իրականացվել այլ աշակերտների, ինչպես նաև դպրոցի աշխատակիցների, օրինակ, ուսուցիչների և աշխատակազմի աշխատակիցների կողմից: Հալածանքը նույնպես կարող է հետապնդում համարվել, եթե այն կատարվում է աշակերտի հաշմանդամության հիմքով:

Երբ հետապնդման հետևանքով հաշմանդամություն ունեցող աշակերտը դադարում է սովորել կամ մասնակցել դպրոցական միջոցառումներին, ինչպես նաև կաներ դա նորմալ պայմաններում, այդ միջավայրը կոչվում է «անբարյացակամ միջավայր ուսման համար»: Հաշմանդամության հետապնդումը կարող է ուսման համար անբարյացակամ միջավայր ստեղծել: Դա տեղի է ունենում այն դեպքում, երբ հետապնդումը այնչափ լուրջ է, տարածված և կրկնվող, որ հաշմանդամություն ունեցող աշակերտներին թույլ չի տալիս մասնակցել դպրոցի գործունեությանը կամ օգուտ ստանալ դպրոցի գործունեությունից կամ ծառայություններից:⁷

3. Ինչպե՞ս իմանամ՝ արդյոք իմ երեխային հալածել կամ հետապնդել են

Ուշադրություն դարձրեք երեխային և նրա վարքագծի, տրամադրության կամ արտաքին տեսքի բոլոր փոփոխություններին, ինչպիսիք են.

---

⁴ Dear Colleague Letter, July 25, 2000, հղում՝

<https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/disabharassltr.html>

⁵ Dear Colleague Letter, October 26, 2010, հղում՝

<https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-201010.html>

⁶ Dear Colleague Letter, October 26, 2010, հղում՝

<https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-201010.html>

⁷ Dear Colleague Letter, October 26, 2010, հղում՝

<https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-201010.html>

- ուսուցիչը կամ քննիչը փոփոխությունները,
- դպրոցի գնահատականների ու առաջադիմության վատացումը,
- դպրոցից խուսափելը, դասերը բաց թողնելը, դպրոցից ուշանալը կամ դպրոցը չհավանելը,
- վնասվածքները, օրինակ, կտրվածքները, կապտուկները կամ պատռված հագուստը և (կամ)
- ընկճվածությունը, անհանգստությունը, միայնությունը կամ ցածր ինքնագնահատականը:

Հաշմանդամություն ունեցող աշակերտները երբեմն չգիտեն, որ իրենց հալածում կամ հետապնդում են: Կարևոր է, որ ծնողները խոսեն իրենց երեխայի հետ և հարցնեն նրան այլ աշակերտների հետ ունեցած նրա հարաբերությունների մասին: Որոշ երեխաներ գուցե չհասկանան, որ հալածվելը կամ հետապնդվելը վնասակար է: Նրանք գուցե չկարողանան ասել մեծահասակին, որ իրենց հալածում կամ հետապնդում են:⁸ Այդ պատճառով կարևոր է դպրոցին տեղեկացնել հալածանք կամ հետապնդում թվացող բոլոր նշանների մասին:

3. Ո՞ր օրենքներով է կարգավորվում հալածումը և հաշմանդամության հետապնդումը դպրոցում

Հալածումը և հաշմանդամության հետապնդումը կարող է հաշմանդամության խտրականության ձև լինել, ինչն անօրինական է: Դաշնային օրենքներով դպրոցներից պահանջվում է կրթության հավասար հնարավորություն ապահովել բոլոր, այդ թվում՝ հաշմանդամություն ունեցող աշակերտների համար:⁹

1973թ. ընդունված Հաշմանդամություն ունեցող անձանց վերականգնման մասին օրենքի Բաժին 504-ով (այսուհետ՝ «Բաժին 504») արգելվում է հաշմանդամության հիմքով խտրականությունը, ինչը կիրառելի է դաշնային ֆինանսավորում ստացող բոլոր դպրոցների համար:¹⁰ 1990թ. ընդունված Հաշմանդամություն ունեցող ԱՄՆ քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության

⁸ Dear Colleague Letter, August 20, 2013, հղում՝ <https://www2.ed.gov/policy/speced/guid/idea/memosdcltrs/bullyingdcl-8-20-13.pdf>:

⁹ Dear Colleague Letter, July 25, 2000, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/disabharassltr.html>:

¹⁰ Dear Colleague Letter, July 25, 2000, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/disabharassltr.html>:

մասին օրենքի Չատված II-ով (այսուհետ՝ «Չատված II») նույնպես արգելվում է հաշմանդամության հիմքով խտրականությունը, սակայն արգելքը կիրառելի է նահանգային և տեղական բոլոր կազմակերպությունների համար՝ անկախ դաշնային ֆինանսավորում ստանալուց:¹¹ Չալածանքը և հաշմանդամության հետապնդումը կարող է լինել խտրականության այնպիսի ձև, որը խախտում է և՛ Բաժին 504-ի, և՛ Չատված II-ի պահանջները:¹² Չետապնդումը կարող է խախտել նաև քաղաքացիական այլ իրավունքներ, երեխաների բռնության մասին օրենքները և քրեական օրենսդրությունը:

Կալիֆորնիայի հանրային դպրոցները պարտավոր են հավասար կրթական հնարավորություն ապահովել բոլոր աշակերտների համար:¹³ Աշակերտներն իրավունք ունեն «հաճախելու դասերին դպրոցի անվտանգ, ապահով և խաղաղ միջավայր առաջարկող կամպուսներում»:¹⁴ Հանրային դպրոցների աշակերտներն իրավունք ունեն չենթարկվելու խտրականության կամ հետապնդման:¹⁵ Դպրոցում հաշմանդամության հիմքով հետապնդումը վտանգում է հավասար կրթական հնարավորության այս իրավունքը:¹⁶

a. Անվճար և պատշաճ հանրային կրթություն (FAPE)

Դպրոցները պետք է ապահովեն անվճար և պատշաճ հանրային կրթություն («FAPE») հաշմանդամություն ունեցող այն աշակերտների համար, որոնք ունեն Անհատականացված կրթական ծրագիր (անգլ. Individualized Education Program, IEP) կամ 504 պլանը:¹⁷ Դպրոցները պարտավոր են անցկացնել IEP հանդիպում՝

---

¹¹ Dear Colleague Letter, July 25, 2000, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/disabharassltr.html>

¹² Dear Colleague Letter, July 25, 2000, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/disabharassltr.html>:

¹³ Cal. Ed. Code Sections 201(a)-(c).

¹⁴ Cal. Ed. Code Section 33261(a).

¹⁵ Cal. Ed. Code Sections 201(a)-(c).

¹⁶ Cal. Ed. Code Sections 201(a)-(c).

¹⁷ Dear Colleague Letter, October 21, 2014, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-bullying-201410.pdf>:

պարզելու, թե հալածանքն ինչ ազդեցություն է ունենում աշակերտի վրա: Եթե աշակերտին մատուցվող ծառայությունները հալածանքի արդյունքում տուժում են, ապա դպրոցը պետք է շտկի իրավիճակը: Դպրոցը պետք է հավաստիանա, որ աշակերտը զրկված չէ իր տրամադրած կրթությունից:¹⁸ Հաշմանդամության խտրականությունը, որից տուժում է հաշմանդամություն ունեցող աշակերտի ուսումնառությունը, կարող է զրկել տվյալ աշակերտին անվճար և պատշաճ հանրային կրթություն (FAPE) ստանալուց: Դատելի է ունենում այն պատճառով, որ դպրոցի տրամադրած կրթությունից աշակերտի օգուտ ստանալու կարողությունը նվազել է:¹⁹

i. Ծնողներն ինչպե՞ս կարող են վերացնել հալածանքը IEP գործընթացի օգնությամբ

Եթե ծնողները կարծում են, որ հաշմանդամություն ունեցող իրենց երեխան դպրոցում հալածանքի է ենթարկվում, պետք է անմիջապես հայտնեն դպրոցին այդ մասին: Ծնողները գուցե նաև ցանկանան IEP հանդիպում պահանջել: IEP հանդիպումը հարմար է դպրոցի աշխատակազմի հետ հալածանքի վերաբերյալ ունեցած մտահոգությունների մասին խոսելու համար:

Եթե ծնողները կարծում են, որ հալածանքը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ իրենց երեխայի կամ դպրոցում նրա ունեցած առաջադիմության վրա, նրանք կարող են նաև գնահատման գրավոր դիմում ներկայացնել: Ծնողները կարող են պահանջել, որ անցկացվի իրենց երեխայի հոգեկան և հուզական ինքնազգացողության գնահատումը: Այս գնահատումը կարող է օգնել ծնողներին և IEP թիմին գտնել այն ճիշտ ծառայությունները, որոնք կնպաստեն երեխայի և նրա կրթության վրա հալածանքի ազդեցության վերացմանը:

IEP հանդիպմանը կարևոր է քննարկել այն հարցը, որ հալածանքը վնասում է երեխայի ուսմանը դպրոցում: Անվճար և

---

¹⁸ Dear Colleague Letter, October 21, 2014, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-bullying-201410.pdf>:

¹⁹ Dear Colleague Letter, July 25, 2000, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/disabharassltr.html>:

պատշաճ հանրային կրթություն (FAPE) ստանալու համար աշակերտի հալածանքի խնդիրը պետք է լուծվի IEP հանդիպման ընթացքում:

Կան բազմաթիվ նպատակներ, հարմարություններ և ծառայություններ, որոնք կարելի է ներառել աշակերտի IEP-ում՝ հալածանքը վերացնելու համար: Ահա IEP նպատակների և միջամտությունների մի քանի օրինակ, որոնք կարող են վերացնել հալածանքի հետ կապված խնդիրները.

Սոցիալական հմտությունների զարգացում: Աշակերտը կարող է իմանալ համապատասխան սոցիալական շփման մասին և սովորել ասել, թե ինչ է հալածանքը:

Դրական հարաբերությունների ձևավորում: Աշակերտները, որոնք ունակ են դրական հարաբերություններ ձևավորելու և ընկերություն անելու, ավելի հավանական է, որ վստահություն ձեռք կբերեն: Այդ դեպքում հնարավոր է, որ նրանք հալածանքը կառավարելու համար ավելի շատ գործիքներ ունենան:

Սեփական շահերի պաշտպանության հմտությունների զարգացում: Երեխաները կարող են սովորել՝ ինչպես համապատասխանորեն արձագանքել հալածանքին: Դա ներառում է՝ ինչպես և երբ հայտնելը մեծահասանկերին այդ մասին, ասելը «Դադարեցրու» կամ հեռանալը սթրեսային իրավիճակներից:

Հսկողություն կամ առանձնացում վատաբարո աշակերտներից: IEP-ում կարելի է պլանավորել, որ դպրոցի անձնակազմը հսկի կամ հետևի աշակերտին կամ նրան զերծ պահի վատաբարո աշակերտներից: Օրինակ՝ ավտոբուսի միջանցքները կամ հետևամասը կարող են լինել այն վայրերը, որտեղ տեղի է ունենում հալածանքը: Սակայն պետք է ուշադիր լինել, որ այս միջոցառումները «չպատժեն» հալածանքի ենթարկվող երեխային: Նրան պետք չէ պահել խիստ սահմանափակ միջավայրում կամ զրկել հասակակիցների հետ դրական շփում ունենալու հնարավորություններից:

Խորհրդատվություն կամ աջակցող ծառայություններ: Սա կարող է լինել խորհրդատվություն կամ ոչ պաշտոնական

հարցումներ ուսուցչի, դպրոցի հոգեբանի կամ տնօրենի հետ, որոնց կարող է դիմել աշակերտը հալածանքի ենթարկվելիս:

Ծնողի խորհրդատվություն և ուսուցում: Ծնողի խորհրդատվությունը կարող է օգնել ծնողներին հասկանալ իրենց երեխայի կարիքները և ձեռք բերել հմտություններ երեխայի IEP-ի կատարմանն աջակցելու համար:

Դպրոցի աշխատակազմի և (կամ) հասակակիցների ուսուցում: Դպրոցի անձնակազմին կարելի է ծանոթացնել հալածանքի վերաբերյալ դպրոցի քաղաքականությանն ու կիրառվող ընթացակարգերին:

Այս ցանկը չի ներառում հալածանքի վերացմանն ուղղված բոլոր ձևերը: Ինչպես IEP-ի բոլոր ասպեկտները, նպատակները, հարմարությունները և ծառայությունները պետք է մշակվեն երեխայի յուրահատուկ կարիքներին համապատասխան:

4. Որո՞նք են դպրոցական շրջանի՝ դպրոցում հալածանքի և հետապնդման վերացմանն ուղղված պարտավորությունները

a. Հետապնդում

Երբ դպրոցը գիտի կամ պետք է գիտենար, որ աշակերտների միջև հետապնդում է տեղի է ունեցել, պետք է տեղի ունեցածը քննելու համար անհապաղ և պատշաճ գործողություններ ձեռնարկի:²⁰ Եթե հետապնդում է տեղի ունեցել, դպրոցը պետք է կատարի արագ և օգտակար քայլեր՝ փորձելու դադարեցնել հետապնդումը և կանխելու դրա կրկնվելը:²¹

b. Կարգապահություն

Կալիֆորնիայում դպրոցական շրջանը կարող է ժամանակավորապես կամ ընդմիջտ հեռացնել աշակերտին դպրոցից, եթե նա ներգրավվում է հալածանքի, այդ թվում՝

---

²⁰ Dear Colleague Letter, October 26, 2010, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-201010.html>:

²¹ Dear Colleague Letter, October 26, 2010, հղում՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-201010.html>:

կիբերհալածանքի գործողություններում:²²

Ժամանակավորապես կամ ընդմիջտ կարող են հեռացվել չորրորդից տասներկուերորդ դասարանների աշակերտները: Սա կարող է տեղի ունենալ այն դեպքում, եթե կառավարիչը կամ տնօրենը գտնեն, որ աշակերտը միտումնավոր մասնակցել է հալածանքի, սպառնանքի կամ ահաբեկման գործողություններին: Այդ արարքը պետք է այնքան լուրջ բնույթ կրի, որ բացասաբար ազդի դասարանի աշխատանքի վրա և ստեղծի անբարյալացական միջավայր:²³

Կ. Հալածանքի դեմ պայքարի քաղաքականություն

Նահանգային օրենսդրությամբ դպրոցները պետք է ունենան դպրոցում խտրականության և հալածանքի դեմ պայքարի քաղաքականություններ: Դա վերաբերում է այնպիսի հալածանքին կամ հետապնդմանը, որը հիմնվում է անձի գոյություն ունեցող բնորոշիչ հատկանիշների կամ այն հատկանիշների վրա, որոնք ենթադրաբար ունի անձը՝ ներառյալ հաշմանդամությունը:²⁴ Դպրոցական շրջանները պետք է նաև ունենան բողոքները քննելու գործընթաց:²⁵ Բողոքները քննելու գործընթացը պետք է ներառի բողոքները քննելու և դրանց լուծում տալու ժամանակացույց: Այն պետք է ունենա նաև բողոքարկման գործընթաց այն դեպքերի համար, երբ ծնողները համաձայն չեն դպրոցական շրջանի՝ բողոքին լուծում տալու որոշման հետ:²⁶

Դպրոցական շրջանները պետք է ապահովեն, որ դպրոցում տեղի ունեցող խտրականության, հետապնդման, ահաբեկման և հալածանքի դեպքերի մասին հաղորդող մարդիկ լինեն պաշտպանված, և որ նրանց ինքնությունը չբացահայտվի:²⁷ Նրանք դպրոցի աշխատակիցներից պետք է պահանջեն նաև քայլեր ձեռնարկել՝ անմիջապես օգնելու համար: Եթե դպրոցի աշխատակիցը խտրականության, հետապնդման, ահաբեկման կամ հալածանքի գործողություն է տեսնում, պետք է օգնի, եթե այդպես անելը վտանգ չի ներկայացնում:²⁸

²² Cal. Ed. Code Section 48900(r).

²³ Cal. Ed. Code Section 48900.4.

²⁴ Cal. Ed. Code Sections 234-234.5.

²⁵ Cal. Ed. Code Section 234.1(b).

²⁶ Cal. Ed. Code Sections 234.1(b)(2)-(3).

²⁷ Cal. Ed. Code Section 234.1(g).

²⁸ Cal. Ed. Code Section 234.1(b)(1).

Կարող եք պահանջել, որ ձեզ տրամադրվեն ձեր դպրոցի շրջանի խտրականության, հետապնդման, ահաբեկման և հալածանքի դեմ պայքարի քաղաքականության և բողոքների քննման գործընթացի պատճենները: Ձեր դպրոցի շրջանի քաղաքականությունը և բողոքների քննման գործընթացը գուցե հասանելի լինի նրանց կայքում: Եթե ձեր հիմնական լեզուն անգլերենը չէ, բողոքների քննման գործընթացը պետք է թարգմանվի:²⁹

5. Ինչպե՞ս կարող եք օգնություն ստանալ, երբ դպրոցի շրջանը հաշմանդամություն ունեցող աշակերտին չի պաշտպանում հալածանքից ու հետապնդումից

Եթե դպրոցի շրջանը հաշմանդամություն ունեցող աշակերտին չի պաշտպանում հալածանքից ու հետապնդումից, ծնողները կարող են բողոք ներկայացնել դպրոցի շրջանին Բողոքների ներկայացման միասնական կարգի (անգլ. Uniform Complaint Procedures, UCP) համաձայն: Բողոքների ներկայացման միասնական կարգը որոնեք դպրոցի շրջանի կայքում կամ դպրոցի շրջանի գրասենյակին խնդրեք տրամադրել դրա պատճենը: Ծնողները կարող են նաև UCP կարգի միջոցով բողոք ներկայացնել Կալիֆորնիայի Կրթության դեպարտամենտի Կրթության հավասարության վերաբերյալ UCP բողոքարկումների գրասենյակին: Կայքէջն է՝ <http://www.cde.ca.gov/re/cp/uc/>:

Ծնողները կարող են հաշմանդամության խտրականության կասկածների վերաբերյալ բողոք ներկայացնել նաև Միացյալ Նահանգների Կրթության դեպարտամենտի Քաղաքացիական իրավունքների պաշտպանության գրասենյակին: Բողոքը կարող է արտացոլել Հաշմանդամություն ունեցող անձանց վերականգնման մասին օրենքի Բաժին 504-ի կամ Հաշմանդամություն ունեցող ԱՄՆ քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության մասին օրենքի Հատված II-ի պահանջների խախտումը: Կայքէջն է՝ <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/howto.html>:

Եթե դպրոցի շրջանը չի պահպանում հատուկ կրթության մասին օրենքների պահանջները կամ կարգերը կամ չի կատարում այն, ինչը համաձայնեցվել է երեխայի IEP-ում, ծնողները կարող են Կալիֆորնիայի Կրթության դեպարտամենտին իրավական պահանջների անհամապատասխանության բողոք ներկայացնել:

---

²⁹ Cal. Ed. Code Section 234.1(b)(4).

Կայքէջն է՝ <https://www.cde.ca.gov/sp/se/qa/cmplntproc.asp>:

Բացի այդ, եթե դպրոցի շրջանի հետ առկա է անհամաձայնություն այն ամենի վերաբերյալ, թե ինչ պետք է ներառվի երեխայի IEP-ում, ծնողները կարող են օրենքով սահմանված կարգով լսումներ պահանջել: Օրենքով սահմանված կարգի և բողոք ներկայացնելու ընթացակարգերի մասին մանրամասն տեղեկատվություն կարող եք գտնել «Չատուկ կրթական իրավունքներ և պարտավորություններ» հրապարակման մեջ, որը հասանելի է առցանց՝ <https://serr.disabilityrightscs.org/>

6. Բողոքների նմուշներ

a. Բողոք դպրոցի տնօրենին (նմուշ)

[Ամսաթիվ]

Ում՝ [Դպրոցի տնօրենի անունը, ազգանունը]

[Դպրոցի անվանումը]

[Դպրոցի հասցեն]

Ումից՝ [Ծնողի անունը, ազգանունը]

[Ծնողի հասցեն՝ ներառյալ փողոցը, քաղաքը, նահանգը և փոստային դասիչը]

Թեմա՝ [Աշակերտի անունը, ազգանունը]

Ուս.տարին [դասարանը]

ԾԱԱ՝ [Աշակերտի ծննդյան ամիսը, ամսաթիվը]

Չարգելի [դպրոցի տնօրենի ազգանունը],

Գրում եմ Ձեզ, որպեսզի տեղեկացնեմ, որ իմ երեխան [աշակերտի անունը, ազգանունը] դպրոցում ենթարկվել է հալածանքի և հետապնդման: Իմ երեխան հաշմանդամություն ունեցող աշակերտ է: Իմ երեխայի հաշմանդամությունը հետևյալն է՝ [նկարագրել

հաշմանդամությունը]: Ես կարծում եմ, որ այդ հետապնդման հիմքում ընկած է նրա հաշմանդամությունը:

Նրան հետապնդել է *[հետապնդող(ներ)ի անունը]*: Դա տեղի է ունեցել *[ամսաթիվը կամ մոտավոր ժամանակահատվածը]*, երբ *[հնարավորինս մանրամասն նկարագրեք միջադեպ(եր)ը]*:

Դա տեղի ունեցավ *[վկա(ներ)ի անունը]* ակնատես է/են եղել դրան և *[նրանց արձագանքը]*: Այս միջադեպ(եր)ի մասին իմ երեխան խոսել է *[դպրոցի անձնակազմի անդամների անունները]* հետ *[ամսաթիվը կամ մոտավոր ժամանակահատվածը]*: Նրանք արձագանքել հետևյալ կերպ. *[նկարագրեք դպրոցի անձնակազմի անդամների արձագանքը]*: Այս միջադեպ(եր)ի մասին ես տեղեկացել եմ, երբ *[նկարագրեք, թե ինչպես են ձեզ տեղեկացրել]*:

Հավաճանքի և հետապնդման այս միջադեպերը խոչընդոտել են իմ երեխայի կրթություն ստանալու կարողությանը և ունեցել են հետևյալ բացասական հետևանքները.

[նկարագրեք ազդեցությունները, այդ թվում՝ ֆիզիկական վնասվածքները/հոլզական վնասները կամ ազդեցությունները, բժշկական/հոգեբանական թերապիայի անհրաժեշտությունը և ազդեցությունը ուսումնասռության կամ դպրոցական պարապմունքների ու միջոցառումների հաճախելիության, մասնակցության և առաջադիմության վրա]:

Ինչպես գիտեք, իմ երեխան հաշմանդամություն ունեցող աշակերտ է, որն ունի (IEP)/504 անհատականացված կրթական պլանը *[ընտրեք, եթե համապատասխանում է]*: Դաշնային և նահանգային օրենսդրությունը պաշտպանում է հաշմանդամություն ունեցող աշակերտների այն իրավունքները, որոնք թույլ են տալիս զերծ լինել հաշմանդամության հիմքով հավաճանքից և հետապնդումից, որոնք խոչընդոտում կամ զրկում են կրթություն ստանալու կամ կրթությունից օգուտ ստանալու հնարավորությունից: Ավելին, Կալիֆորնիայի օրենսդրությամբ պահանջվում է, որ դպրոցական շրջաններն ընդունեն խտրականությունը, հետապնդումը և հավաճանքն արգելող քաղաքականություններ, խտրականության, հետապնդման և հավաճանքի դեպքերի վերաբերյալ բողոքներ ստանալու և դրանք քննելու համար մշակեն բողոքների ներկայացման գործընթաց և այդ քաղաքականությունը տրամադրեն ծնողներին և աշակերտներին:

Ես դիմում եմ դպրոցական շրջանի՝ հավաճանքի ու հետապնդման

մասին քաղաքականության պատճենն ստանալու խնդրանքով: Ես պահանջում եմ, որպեսզի քննեք խնդիրը և հնարավորինս շուտ լուծեք այն: Խնդրում եմ գրավոր հայտնեք ինձ ձեր կողմից իրականացված քննության արդյունքների և այն մասին, թե ինչ քայլեր եք ձեռնարկել այս խնդիրը լուծելու ուղղությամբ, ինչպես նաև հավաստիանալու, որ այսպիսի միջադեպեր ապագայում տեղի չեն ունենա:

Ես նաև կցանկանայի դիմել հնարավորինս շուտ IEP/504 պլանի [ընտրել մեկը, եթե կիրառելի է] հանդիպում անցկացնելու խնդրանքով՝ այս խնդրի լուծման կապակցությամբ հնարավոր հարմարությունների, ծառայությունների և (կամ) աջակցությունների ապահովումը քննարկելու համար:

Շնորհակալություն այս հարցին արագ ուշադրություն դարձնելու համար:

[Ճնողի ստորագրությունը]

[Ամսաթիվ]

**b. Բողոք Կալիֆորնիայի Կրթության
դեպարտամենտին (նմուշ)**

[Ամսաթիվ]

Ում՝ California Department of Education
Sharon Felix-Rochon, Director of Office of Equal Opportunity
1430 N Street, Suite 4206
Sacramento, CA 95814

Ումից՝ [Ճնողի անունը, ազգանունը]
[Ճնողի հասցեն՝ ներառյալ փողոցը, քաղաքը, նահանգը և
փոստային դասիչը]

Հարգելի տիկին Ֆելիքս-

Ռոչոն,

Գրում եմ Ձեզ [դպրոցի շրջանի անվանումը] դեմ բողոք
ներկայացնելու համար, քանի որ զգում եմ, որ իմ երեխան՝
[աշակերտի անունը, ազգանունը], անօրինական ձևով ենթարկվել է

խտրականության իր հաշմանդամության հիմքով:

[Աշակերտի անունը, ազգանունը] սովորում է [դպրոցի անվանումը] դպրոցի [դասարանը] դասարանում: Նա հաշմանդամություն ունեցող աշակերտ է, նա ունի հետևյալ հաշմանդամությունը՝ [նշել հաշմանդամությունը]: Նա ունի IEP/504 պլանը [ընտրել, եթե կիրառելի է]:

[Աշակերտի անունը, ազգանունը] իր հաշմանդամության պատճառով դպրոցում ենթարկվել է հալածանքի և հետապնդման: Դա տեղի է ունեցել [ամսաթիվը կամ մոտավոր ժամանակահատվածը], երբ [հնարավորինս մանրամասն նկարագրեք միջադեպ(եր)ը]:

Դա տեղի ունեցավ [վկա(ներ)ի անունը] լսել կամ տեսել է/են դա և [նրանց արձագանքը]: Այս միջադեպերի մասին իմ երեխան [ամսաթիվը կամ մոտավոր ժամանակահատվածը] խոսել է [դպրոցի անձնակազմի անդամների անուն(ներ)ը և պաշտոնները] հետ, և նրանց արձագանքը եղել է [նկարագրեք դպրոցի անձնակազմի անդամների արձագանքը]: Այս միջադեպի մասին ես տեղեկացել եմ, երբ [նկարագրեք, թե ինչպես են ձեզ տեղեկացրել]:

Կարծում եմ, որ հետապնդման այս արարքի հիմքում ընկած է հաշմանդամությունը, քանի որ [նկարագրեք հետապնդման և աշակերտի հաշմանդամության միջև եղած կապը]:

Հաշմանդամության վրա հիմնված այս հետապնդումն ստեղծել է անբարյալացական միջավայր, ինչը խոչընդոտել է իմ երեխայի կրթությունն ստանալու կարողությանը և ունեցել է հետևյալ բացասական հետևանքները. [նկարագրեք ազդեցությունները, այդ թվում՝ ֆիզիկական վնասվածքները/հոլզական վնասները կամ ազդեցությունները, բժշկական/հոգեբանական թերապիայի անհրաժեշտությունը և ազդեցությունը ուսումնառության կամ դպրոցական պարապմունքների ու միջոցառումների հաճախելիության, մասնակցության և առաջադիմության վրա]:

[Կարող եք բողոք ներկայացնել անմիջապես CDE-ին, սակայն եթե արդեն բողոք եք ներկայացրել դպրոցի շրջանին, ապա ներառեք հետևյալ պարբերությունը]: [Դպրոցական շրջանին Ձեր ուղարկած նամակի ամսաթիվը] ամսաթվին ես գրավոր բողոք եմ ներկայացրել դպրոցի շրջանին և պահանջել եմ հնարավորինս արագ քննել հարցը և լուծում տալ դրան: Դպրոցի շրջանը պատասխանել է

հետևյալը. *[Նկարագրեք դպրոցի շրջանի պատասխանը]:* Կարծում եմ, նրանք չեն կատարել իմ երեխային հաշմանդամության հիմքով խտրականությունից և հետապնդումից պաշտպանելու իրենց պարտավորությունը, քանի որ *[Նկարագրեք, թե նրանց արձագանքն ինչու համապատասխան կերպով չի վերացրել հաշմանդամության հետապնդումը]:*

Հաշմանդամությունն ունեցող անձանց վերականգնման մասին օրենքի Բաժին 504-ը, Հաշմանդամությունն ունեցող ԱՄՆ քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության մասին օրենքի Հատված II-ը և Կալիֆորնիայի կրթության մասին օրենսգրքի Բաժիններ 200-ը, 201-ը, 220-ը, 234-ը և 234.1-ը պաշտպանում են հաշմանդամությունն ունեցող աշակերտների իրավունքները, որոնք թույլ են տալիս գերծ լինել հաշմանդամության հիմքով խտրականությունից և հետապնդումից, ինչը խոչընդոտում կամ զրկում է նրանց կրթություն ստանալու կամ կրթությունից օգուտ ստանալու հնարավորությունից:

Ավելին, Հաշմանդամությունն ունեցող անձանց կրթության ապահովման մասին օրենքի և 1973թ. ընդունված Հաշմանդամությունն ունեցող անձանց վերականգնման մասին օրենքի Բաժին 504-ի համաձայն հաշմանդամության հետապնդումը կարող է խոչընդոտել դպրոցի շրջանի կողմից անվճար և պատշաճ հանրային կրթության ապահովումը:

Այս բողոքի բովանդակությունը կազմող հարցը լուծելու համար խնդրում եմ իրականացնել հետևյալ մեղմիչ միջոցառումները. *[Նկարագրեք, թե ինչ կցանկանայիք, որ դպրոցի շրջանն աներ ձեր բողոքի արդյունքում, այսինքն՝ իրականացնել աշակերտի խորհրդատվություն, մատուցել ծառայություններ, անձնակազմին/աշակերտներին տրամադրել ուսուցում խտրականության և հաշմանդամության հիմքով հալածանքի թեմայով, կատարել փոփոխություններ դպրոցի շրջանի քաղաքականություններում և այլն]:*

Կից ներկայացնում եմ *[Նշեք բոլոր կարևոր փաստաթղթերը/ապացույցները՝ ներառյալ նամակներն ու այլ հաղորդակցումը, որոշումները և այլն]:*

Այս բողոքի վերաբերյալ կարող եք կապվել ինձ հետ: Շնորհակալություն այս հարցին արագ ուշադրություն դարձնելու համար:

Հարգանքով՝

[Ստորագրություն]

[Ամսաթիվ]

Կ. Բողոք հաշմանդամություն ունեցող մինչև 18 տարեկան աշակերտի ծնողից՝ Քաղաքացու իրավունքների պաշտպանության գրասենյակին (սմու2)³⁰

[Ամսաթիվ]

Ում՝ Office for Civil Rights, San Francisco Office
U.S. Department of Education
50 United Nations Plaza
San Francisco, CA 94102

Ումից՝ [Ծնողի անունը, ազգանունը]
[Ծնողի հասցեն՝ ներառյալ փողոցը, քաղաքը, նահանգը և փոստային դասիչը]
[Ծնողի հեռախոսահամարը]
[Ծնողի էլեկտրոնային հասցեն]

Հարգելի տիկին կամ պարոն,

Գրում եմ Ձեզ [դպրոցի շրջանի անվանումը] դեմ բողոք ներկայացնելու համար, քանի որ զգում եմ, որ իմ երեխան՝ [աշակերտի անունը, ազգանունը], անօրինական ձևով ենթարկվել է խտրականության իր հաշմանդամության հիմքով: [Դպրոցի շրջանի անվանումը] գտնվում է՝ [դպրոցի շրջանի հասցեն՝ ներառյալ փողոցը, քաղաքը, նահանգը և փոստային դասիչը]:

---

³⁰ Եթե անձը, որի նկատմամբ խտրականություն է կիրառվել, 18 տարեկան է կամ ավելի բարձր տարիքի է, պետք է ստորագրի բողոքը և լրացնի Քաղաքացու իրավունքների պաշտպանության գրասենյակի համաձայնության/բողոքի ներկայացման թույլտվության ձևը, որոնք հասանելի են հետևյալ կայքում՝

<https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/complaintform.pdf>

[Աշակերտի անունը, ազգանունը] սովորում է [դպրոցի անվանումը] դպրոցի [դասարանը] դասարանում: Նա հաշմանդամություն ունեցող աշակերտ է, նա ունի հետևյալ հաշմանդամությունը՝ [նշել հաշմանդամությունը]: Նա ունի IEP/504 պլանը [ընտրել, եթե կիրառելի է]:

[Աշակերտի անունը, ազգանունը] իր հաշմանդամության պատճառով դպրոցում ենթարկվել է հալածանքի և հետապնդման: Դա տեղի է ունեցել [ամսաթիվը կամ մոտավոր ժամանակահատվածը], երբ [հնարավորինս մանրամասն նկարագրեք միջադեպ(եր)ը]:

Դա տեղի ունենալիս [վկա(ներ)ի անունը] լսել կամ տեսել է/են դա և [նրանց արձագանքը]: Այս միջադեպերի մասին իմ երեխան [ամսաթիվը կամ մոտավոր ժամանակահատվածը] խոսել է [դպրոցի անձնակազմի անդամների անուն(ներ)ը և պաշտոնները] հետ, և նրանց արձագանքը եղել է [նկարագրեք դպրոցի անձնակազմի անդամների արձագանքը]: Այս միջադեպի մասին ես տեղեկացել եմ, երբ [նկարագրեք, թե ինչպես են ձեզ տեղեկացրել]: Կարծում եմ, որ [աշակերտի անունը, ազգանունը] վերջին անգամ խտրականության ենթարկվել [ամսաթիվը կամ մոտավոր ժամանակահատվածը] ամսաթվին [եթե խտրականությունը տեղի է ունեցել ավելի քան 180 օր առաջ, ապա պետք է բացատրեք, թե բողոք ներկայացնելու համար ինչու եք սպասել մինչև հիմա]:

Կարծում եմ, որ հետապնդման այս արարքի հիմքում ընկած է հաշմանդամությունը, քանի որ [նկարագրեք հետապնդման և աշակերտի հաշմանդամության միջև կապը]:

Հաշմանդամության վրա հիմնված այս հետապնդումն ստեղծել է անբարյալացական միջավայր, ինչը խոչընդոտել է իմ երեխայի կրթություն ստանալու կարողությանը և ունեցել է հետևյալ բացասական հետևանքները. [նկարագրեք ազդեցությունները, այդ թվում՝ ֆիզիկական վնասվածքները/հոլզական վնասները կամ ազդեցությունները, բժշկական/հոգեբանական թերապիայի անհրաժեշտությունը և ազդեցությունը ուսումնասիրության կամ դպրոցական պարապմունքների ու միջոցառումների հաճախելիության, մասնակցության և առաջադիմության վրա]:

[Նշեք ամսաթիվը, որին ուղարկել եք նամակ դպրոցի շրջանին] ամսաթվին ես դպրոցի շրջանին գրավոր բողոք եմ ներկայացրել և պահանջել եմ հնարավորինս շուտ քննել ու լուծել բողոքին առնչվող

հարցը: Դպրոցի շրջանը պատասխանել է հետևյալը. *[Նկարագրեք դպրոցի շրջանի պատասխանը]:* Կարծում եմ, նրանք չեն կատարել իմ երեխային հաշմանդամության հիմքով խտրականությունից և հետապնդումից պաշտպանելու իրենց պարտավորությունը, քանի որ *[Նկարագրեք, թե նրանց արձագանքն ինչու համապատասխան կերպով չի վերացրել հաշմանդամության հետապնդումը]:* *[Եթե ունեք դպրոցի շրջանի պատասխանի կրկնօրինակը, այն կցեք ձեր նամակին]:* *[Եթե բողոք եք ներկայացրել որևէ այլ գործակալության կամ դատարանին, նշեք բողոքը ներկայացնելու ամսաթիվը, գործի համարը և այդ բողոքի արդյունքները]:*

1973թ. ընդունված Հաշմանդամություն ունեցող անձանց վերականգնման մասին օրենքի Բաժին 504-ը և 1990թ. ընդունված Հաշմանդամություն ունեցող ԱՄՆ քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության մասին օրենքի Հատված II-ը պաշտպանում են հաշմանդամություն ունեցող աշակերտների այն իրավունքները, որոնք թույլ են տալիս նրանց զերծ լինել հաշմանդամության հիմքով խտրականությունից և հետապնդումից, ինչը խոչընդոտում կամ զրկում է նրանց կրթություն ստանալու կամ կրթությունից օգուտ ստանալու հնարավորությունից: Ավելին, Հաշմանդամություն ունեցող անձանց կրթության ապահովման մասին օրենքի և 1973թ. ընդունված Հաշմանդամություն ունեցող անձանց վերականգնման մասին օրենքի Բաժին 504-ի համաձայն հաշմանդամության հետապնդումը կարող է խոչընդոտել դպրոցի շրջանի կողմից անվճար և պատշաճ հանրային կրթության ապահովումը:

Այս բողոքի բովանդակությունը կազմող հարցը լուծելու համար խնդրում եմ իրականացնել հետևյալ մեղմիչ միջոցառումները. *[Նկարագրեք, թե ինչ կցանկանայիք, որ դպրոցի շրջանն աներ ձեր բողոքի արդյունքում, այսինքն՝ իրականացներ աշակերտի խորհրդատվություն, մատուցեր ծառայություններ, անձնակազմին/աշակերտներին տրամադրեր ուսուցում խտրականության և հաշմանդամության հիմքով հալածանքի թեմայով, կատարեր փոփոխություններ դպրոցի շրջանի քաղաքականություններում և այլն]:*

Կից ներկայացնում եմ *[նշեք բոլոր կարևոր փաստաթղթերը/ապացույցները՝ ներառյալ նամակներն ու այլ հաղորդակցումը, բողոքները, որոշումները և այլն]:*

Այս բողոքի վերաբերյալ կարող եք կապվել ինձ հետ: Շնորհակալություն

այս հարցին արագ ուշադրություն դարձնելու համար:

Չարգանքով՝

[Ստորագրություն]

[Անսաթիվ]